

Tíz év

Több mint négy évtizedes szünet után, kereken tíz éve zajlottak le az első szabad választások Magyarországon. Nemzeti függetlenség és parlamentáris demokrácia — amikor lehetett, ezekért a célokért küzdött, amikor mindenféle törekvést csírájában fojtottak el, ezekről az eszményekről ábrándozott a magyarság oly sok időn át. Egy évtized óta mindkettőnek birtokába jutottunk. Ideje számot vetni: mire jutottunk a szabadságunkkal?

Az ország keleti függősége megszűnt. De vajon valóban függetlenné váltunk-e? Politikai értelemben bizonyára igen, s ezt csak a józan határokon belül korlátozza az Európai Unióhoz való csatlakozásunk. Gazdasági-környezeti kiszolgáltatottságunk azonban újra és újra felszínre kerül. Hogyan lehet ezt ellensúlyozni, a káros hatások elől védelmet találni? Egyelőre nem találtunk még rá megoldást. Még kiszolgáltatottabbak vagyunk azonban kulturális-szellemi téren. A tévéműsorok és a filmek, a reklámok és a divatok (az öltözködéstől a zenéig) sokakat marionettfigurává zsugorítanak, Magyarországon éppúgy, mint a fejlett világ többi országaiban. Egyforma látványokkal, történetekkel tömik tele a fejünket, egy fazonra igazítják a képzeletünket, egy üzleti célhoz alakítják a vágyainkat. S mindezt úgy, hogy az orruknál fogva vezetett fogyasztókat még arról is meggyőzik, hogy így váltak szabaddá, boldoggá, önmagukká.

Egy évtized múltán meg kell kérdeznünk azt is: mit kezdjünk a szabadságunkkal? A bűnözés ugrásszerű növekedéséről tájékoztatnak bennünket. Arról azonban csak riadt sejtésünk támad időnként, hogy a nyakkendős kalózok hogyan szállták meg a közéletet, hogyan fosztják ki a gyanútlanokat, a kisembereket. A szabadság önmagában, vele társuló felelősségtudat és a szabadságot irányító lelkiismeret nélkül: ön- és közveszélyes. Egyik írónk nyilatkozta nemrég, hogy az írói szabadságot semmi sem korlátozhatja. A mondat igaz is, nem is. Igaz, ha a gondolat és a lelkiismeret szabadságára értjük, és fellépünk annak önkényes gúzsbakötése ellen. Hamis viszont, ha a totális szabadság követelése címén elutasítanak minden erkölcsi törvényt. Ez a szemlélet az egyén zsarnokságához vezet. A politikai elnyomást átvészelve az ember. Az önző én diktatúrája elpusztítja önmagát is, környezetét is.

Ideje volna, hogy első szabad évtizedünk végén tartsunk számvetést, és tanuljunk meg — a társadalom közösségében és egyénenként is — emberül élni a szabadsággal.